

DEPREMDEN ETKİLENEN BÖLGELERDE KADINLARIN ŞİDDETEN UZAKLAŞMA DENEYİMLERİ VE DESTEK MEKANİZMALARI

**Depremden Etkilenen Bölgelerde
Kadınların Şiddetten Uzaklaşma
Deneyimleri ve Destek
Mekanizmaları**

Depremden Etkilenen Bölgelerde Kadınların Şiddetten Uzaklaşma Deneyimleri ve Destek Mekanizmaları

Mor Çatı olarak 6 Şubat 2023'te gerçekleşen ve 10 ili etkileyen depremler sonrasında, depremden etkilenen illerde kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmalarının ve şiddete maruz kalan ya da kalma riski altında olan kadın ve çocukların durumuna dair izleme yapmak üzere 20-24 Şubat 2023 tarihlerinde Malatya, Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay ve Adana'yı ziyaret etmiş ve gözlemlerimizi [raporlaştırmıştık](#). 25-28 Nisan 2023 tarihleri arasında deprem bölgesine 2. ziyaretimizi gerçekleştirdik. Bu ziyaretimizde Adıyaman, Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay ve Adana'da mevcut duruma, destek mekanizmalarına dair gözlemlerde bulunduk. Ziyaretimizde bölgede hizmet sağlayan ŞÖNİM, barolar ve yoğun göç alan ildeki bir belediye ile görüşme gerçekleştirdik.

İlk ziyaretimizi planlarken deprem bölgesindeki kadınlarla nasıl dayanışma kurabileceğimizi anlamayı ve şiddetle mücadele etmekle yükümlü olan destek mekanizmalarının durumunu kavramayı hedeflemiştik. Böylelikle destek mekanizmalarındaki sorunları görerek raporlama ve Mor Çatı'ya yaşadığı şiddet nedeniyle başvuran kadınlara doğru yönlendirme yapabilmek için bilgi edinme olanağına eriştik. İkinci ziyaretimizin temel amacını ise aradan geçen iki ay içerisinde kadına yönelik şiddetle mücadele destek mekanizmalarının çalışmasında bir iyileşme olup olmadığını görmek oluşturuyordu. Deprem bölgesinde yaşayan ya da deprem nedeniyle farklı bir şehre göç etmek durumunda kalmış kadınlar Mor Çatı'ya şiddet nedeniyle başvurduğunda, kurumlara ulaşmakta güçlük yaşadıklarını ve bunun haklarına erişimi engellediğini gözlemliyorduk. Bu nedenle bu kurumları yerinde ziyaret ederek yaşanan güçlükleri anlamak ve kadınların desteklere erişimindeki sorunları birlikte tartışabilmek istedik.

Okuyacağınız rapora bu ziyaretimize dair gözlemlerimizin yanı sıra, Mor Çatı'ya başvuran kadınlardan edindiğimiz bilgi ve deneyimler ve Mor Çatı olarak düzenlediğimiz sosyal çalışmacılar ve psikologlara yönelik atölye çalışmalarına deprem bölgesinden katılan kadınların deneyimleri¹ kaynaklık ediyor.

1 Şubat depremi yaşanmadan önce planladığımız ancak deprem nedeniyle ertelediğimiz Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Sosyal Çalışmacılar Atölyesini 1-2 Nisan'da, Kadın Yönelik Şiddetle Mücadelede Psikologlar Atölyesi'ni ise 6-7 Mayıs tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirdik. Yapılan atölye çalışmalarına kadına yönelik şiddet alanında kamu kurumları, Bakanlıklar, belediyeler, sivil toplum örgütleri, kadın ve LGBTİ+ örgütleri ve özel kurumlardan sosyal çalışmacılar ve psikologlar katıldı. Atölye için önceden planlanan atölye içeriğine ek olarak deprem sonrası alanda karşılaştığımız zorlukları ve deneyimlerimizi paylaşmak üzere bir forum kısmı ekledik. Bu bölümde kullanılan veriler atölyelerin forum kısımlarında edindiğimiz bilgilere dayanmaktadır.

Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Hizmet Sağlamakla Yükümlü Kamu Kurumlarının Mevcut Durumları

20-24 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen ilk ziyaretimiz sonrası paylaştığımız raporda alınmasının gerekli olduğunu ifade ettiğimiz tedbirlerin alınmadığını, ihtiyaçların aynı şekilde devam ettiğini gördük. O zamandan bu yana bölgede yaşayan kadınların insani yardım, sağlık ve güvenlikle ilgili ihtiyaçları farklı ayrımcılıkları da barındırarak güncelliğini koruyor. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınlar üzerindeki etkilerini çocukların bakımından, temizlik ve temel ihtiyaçların sağlanmasına kadar bu görevlerin ciddi bir yük oluşturduğunu gördük. Çadır kentler ve yeni inşa edilen konteynır kentler kadınların ve çocukların kendilerini güvende hissedebilecekleri şekilde düzenlenmiş değil. Bu yaşam alanlarının birçoğunda temiz içme suyu, tuvalet, duş, elektrik ve çamaşırhane gibi temel ihtiyaçlar halen mevcut değil. Mevcut olduğu durumlarda da erişim sürekli ve ihtiyacı karşılayacak nicelikte değil. Çadır kentlerdeki yaşamın mahremiyeti ortadan kaldırması, düzenli sistemli bir bilgilendirme ve müdahalenin olmaması gibi nedenlerle bölgede olası kadına yönelik şiddet ve çocuk istismarı durumlarına ilişkin risklerin çalışanlar tarafından da tespit edilmesine rağmen, bu risklere ilişkin önleyici bir çalışma da henüz mevcut değil.

Gaziantep ve Kahramanmaraş ŞÖNİM resmi kamu binaları depremden önce buldukları binalarda hizmet vermeye devam ediyor. Hatay'daki ŞÖNİM binasının ise diğer tüm resmi hizmet birimleri ile birlikte başka bir bölgede ayrı bir binaya taşındığını öğrendik. Adıyaman ŞÖNİM binası ağır hasarlı olması nedeniyle binanın hemen yanına yerleştirilen konteynırda hizmet veriyor. Ancak bu konteynırın ne çalışanlar için ne de oradan destek alan kadınlar ve çocuklar için güvenli ve temel insani ihtiyaçları karşılayacak şekilde oluşturulmadığını, can güvenliği riski altında çalışma yürütüldüğünü gözlemledik. Başka bir bölgede ayrı bir binaya taşınan Hatay ŞÖNİM hariç diğer ŞÖNİM'lere kadınların başvurmaya başladığını; ancak merkezde oturan, toplu taşıma ile ya da kendi olanaklarıyla ulaşımını sağlayabilen kadınlar için bunun mümkün olduğunu gördük. Köylerde ya da deprem nedeniyle toplu ulaşımın sağlanmadığı uzak bölgelerde yaşayan kadınlar için kurumlara ulaşabilmek ayrı bir zorluk olarak ortaya çıkıyor.

ŞÖNİM'lerin temel faaliyetlerinden biri olan koruma ve gizlilik kararı olan kadınların durumunu izleme çalışmasını istisnai örnekler dışında yerine getirmediğini, bu kurumla ilgili genel bir sorun olarak sıklıkla raporluyoruz. Deprem öncesinde maruz kaldığı şiddet nedeniyle ilgili birimlerden destek alan ve depremden etkilenen, özellikle koruma ve gizlilik kararı olan kadınlar dahil tüm kadınlar için ŞÖNİM'ler tarafından yapılması gereken sistemli bir izleme çalışması ve nitelikli bir danışmanlık halen mevcut değil. Yaptığımız ziyarette görüştüğümüz ŞÖNİM çalışanları sığınak talebi ile başvuruda bulunan kadınları yakın illere yönlendirdiklerini paylaştılar. Ancak atölyelerimize katılan ve bölgede görev yapan sosyal çalışmacı ve psikologlardan bunun gerçekçi bir çözüm olmadığı hallerde kadınların şiddet ortamında kaldıklarını öğrendik. Bunun yanı sıra 6284 sayılı Kanun'dan faydalanan kadınların durumuna ilişkin izlemenin yapılması gibi temel görevlerin teknik altyapı olmaması sebebiyle gerçekleştirilemediğini, bilgi akışının sağlanmadığını, ancak acil durumlarda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğünün ilemesi ile ŞÖNİM çalışanlarının durumdan haberdar olduklarını öğrendik. Gizlilik ve uzaklaştırma kararlarının uygulanmasında da ŞÖNİM'lerde çalışan kişilerin

inisiyatifine göre uygulamanın değiştiğini gördük. Nadir olarak çadır kentlerde yaşayan kadınların başvurularında faillerin uzaklaştırıldığı, kadınların aynı çadırdaki kalmaya devam edebildiği birkaç iyi örnek de ğrendik.

Görüşülen tüm şöNİM'lerde deprem sonrası artan bir barınma talebinin olduğu paylaşıldı. Devletin kadınların barınma sorununa çözüm bulmamasının bir sonucu olarak şiddetle mücadele mekanizmalarına kadınların barınma ihtiyacıyla başvurması süregiden bir sorun. Bu durum depremle birlikte kaçınılmaz olarak yoğunlaştı. Ayrıca 6284 sayılı Kanun kapsamındaki başvurulara ilişkin olarak da özellikle yıkımın az olduğu bölgelerde herhangi iki kişi arasında yaşanan şiddetin kolluk birimleri tarafından risk almamak için 6284 kapsamına alınarak şöNİM'e bildirildiğini ğrendik. Bu durum kanunu şiddet özellikli bir mekanizma olmaktan çıkartıyor ve uygulama sorunlarına yol açıyor. Bir diğer yandan Mor atı'ya başvuran kadınların deneyimleri, şiddet nedeniyle başvurduklarında barınma ihtiyacı olarak değerlendirilip destek alamadıkları yönünde. Bu bilgi ve deneyimleri birlikte düşündüğümüzde, hizmet standardı ve kadına yönelik şiddetle ilgili uzmanlık konusunda önemli sorunlar olduğunu düşünüyoruz.

Bölgede devletin kontrolü altındaki çadır kentlerde diğer illerden görevlendirme ile de gelen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İl Müdürlüğü alışanları, Sosyal Hizmet Merkezi alışanları ve ayrıca uluslararası kuruluşların çalışanlarından oluşan Psiko Sosyal Destek (PSD) ekipleri mevcut. adır kentlerde kadına yönelik şiddet başvurusu olduğunda ya da gözlemlendiğinde kadınların bu ekiplere yönlendirildiği paylaşıldı. Bu birimler şöNİM'lerin yükümlülüğü olan görevleri yerine getirirken şöNİM'ler ise ağırlıklı olarak ALO 183 ve kolluk üzerinden şiddet başvurusu alıyorlar. Ancak aynı il içindeki şöNİM-PSD ekipleri arasında düzenli ve takipli bir koordinasyon olmadığını gördük. Bunun yanı sıra illerdeki şöNİM'lerin birbirleri ile de koordinasyon halinde olmadığını hatta birbirlerinden bihaber olduklarını gözlemledik.

Ziyaret edilen barolardan Kahramanmaraş Barosu'na hiç ulaşılmadı. Her baronun kendi bulunduğu yerelin durumuna, ilişkilerine ve gücüne göre inisiyatif alabildiğini, verilen desteklerde standartlaşmanın olmadığını gördük. Baro yetkililerinin çadır kentlere girebilmeleri için verilen izinlerin illere göre farklılık gösterdiğini; girebilen baroların çadır kentlerde erkek şiddeti özeline bilgilendirme yapabildiklerini ğrendik. Inisiyatif alan bir baronun adli yardım birimini düzenli açık tutarak, Aile Mahkemelerinin çalışmadığı koşullarda bile 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararları almak için hukuki destek verdiğini ancak başka bir baronun böyle destekler vermediğini ğrendik. Başka bir baro savcılıkla mutabakat halinde çalışarak Sulh Ceza ve Sulh Hukuk mahkemeleri üzerinden 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararlarını aldıklarını ve depremden bu yana 33 kere kadına yönelik şiddete ilişkin suç duyurusunda bulduklarını paylaştı. Bunun yanında, yargıda srelerin 2 Mayıs'a kadar ertelenmesinden dolayı şiddete maruz kalan ve boşanma ya da nafaka davası devam eden kadınların olumsuz etkilendiğini ğrendik. Bölgede adli yardımın gündemine deprem hukuku ve yaşanan diğer tüm hak ihlallerinin de yoğun olarak girmiş olduğunu gördük. Bu durumun sonucu olarak bazı avukatların tükenmiş olduklarını ve kendi iyilik hallerini daha yakın zamanda gündeme getirebilir olduklarını gözlemledik. Bu durum şiddete maruz kalan kadınlara verilen hukuki desteklerin niteliği konusunda soru işaretleri yaratıyor.

Depremden görece az etkilenen bir ilde belediye ile olan görüşmemizde, hem depremden etkilenen hem de yıkımın olduğu bölgede akrabası olan kişilerin çalıştığı belediye görevlilerinin olduğunu, şehir olarak yakın zamanda olası bir büyük deprem riski altında olması nedeniyle hazırlıklar üzerinde çalışıldığını ve aynı zamanda yıkımın çok büyük olduğu illerden çok yoğun göç olduğunu öğrendik. Bu ihtiyaçları karşılayacak kapasitelerinin olmadığını ve bu ihtiyaçlar arasında şiddete maruz kalan kadınlara verilecek desteklerin öncelenmediğini gördük.

Şiddete Maruz Kalan Kadınlara Hizmet Sağlamakla Yükümlü Kamu Kurumlarında Çalışanların Desteklenmesi

Mor Çatı olarak hem yaptığımız saha ziyaretinde hem de yürüttüğümüz kadına yönelik şiddetle mücadele eden ve bölgede çalışan katılımcıların da yer aldığı sosyal çalışmacılar ve psikologlar atölyelerinde sıklıkla kadınlara destek vermekle yükümlü kurumlarda çalışanların desteklenmesi konusundaki eksikliklerle karşılaştık.

Önceki saha ziyaretimizden bu yana kadına yönelik şiddetle mücadele alanında bölgede çalışan tüm kamu personelinin ve işbirliği yapılan kurum çalışanlarının şiddete maruz kalan kadın ve çocuklara sunulacak hizmetlere ilişkin güncel ihtiyaçlarını karşılayan ve koşullara uygun geliştirilen net ve anlaşılır bir prosedürün halen bulunmadığını öğrendik. Çalışanların hala yeterli bilgi ve donanıma sahip olmadıklarını ve gerekli süpervizyon desteğinin sağlanmadığını gözlemledik. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı kurumların işleyişini sağlayacak, ailelerinden ve çalışma arkadaşlarından kaybı olan çalışanlarının iyilik hallerini gözetecek bir planı hala uygulamaya koymuş değil. Bu eksikliklerin yansımalarını atölye çalışmasında dinleme fırsatı bulduğumuz sosyal çalışmacılar ve psikologlarda da yoğun şekilde gördük. Şiddete maruz kalan kadınlara destek vermekle yükümlü kurumlarda çalışan sosyal çalışmacı ve psikologlar şiddete maruz kalan kadın ve çocukları yönlendirebilecekleri standartlaştırılmış bir mekanizma olmadığını ve destek sistemlerinde kaotik bir durumla karşılaştıklarını ifade ettiler. Depremi üzerinden oldukça uzun bir zaman geçmesine rağmen karşılanmayan temel ihtiyaçlar nedeniyle sosyal çalışma yürütmenin ya da ruhsal destek vermenin zorluklarını paylaştılar. Deprem bölgesinde çalışan meslek elemanlarının kendilerinin de depremden direkt olarak etkilenmelerine rağmen bu durum gözetilmeksizin akut dönemde çalışmaya devam etmelerinin beklendiğini öğrendik. Bunun yanı sıra kamu kurumlarında çalışan meslek elemanlarının depremden hemen sonraki süreçte, önceden bilgi ve deneyim sahibi olmadıkları tıbbi konular da dahil olmak üzere çeşitli müdahalelerde bulunmak zorunda kaldıklarını öğrendik. Deprem bölgesinde çalışan meslek elemanlarının hem kendi deprem deneyimlerinden, hem de destek verirken gördükleri deneyimlerden duygusal olarak oldukça etkilendiklerini ancak depremin üzerinden aylar geçmesine rağmen bu konuda hiçbir destek alamadıklarını gözlemledik. Özellikle depremden direkt etkilenmiş olan kamu çalışanlarının depremin hemen sonrasında devlet kademelerinden kişilerin ziyaretleri sebep sunularak işe çağırıldıklarını, depremden etkilenen vatandaşlara hizmet sunmanın dışında ziyaretçileri uygun giyim ve tutumla karşılama görevi yüklendiğini ve gelen kişilerin ziyaretlerinin depremden etkilenen kişileri yeniden travmatize edecek şekilde bir sirkülasyon yaratabildiğini paylaştılar.

Bunun yanı sıra yaptığımız ziyarette önceki ziyaretimizden bu yana o dönem yoğun olarak gördüğümüz gönüllü görevlendirilmelerin çok azaldığını hatta çalışanların çoğunun zorunlu olarak ve istemeyerek başka şehirlerden görevlendirildiklerini ve kısa dönemli olarak çalıştıklarını öğrendik. Görevlendirmelere ilişkin olarak atölyemize katılan kadınlar da görevlendirmeye giden uzmanların görev tanımı ve orada hangi prosedürlerin izleneceğiyle ilgili yekpare bir uygulamanın olmadığını paylaştılar.

Nihayetinde kurumlarda şiddete maruz kalan kadınlara destek verecek çalışan sayısının çok azaldığını, kadroların tamamlanmadığını, mevcut çalışanların deprem sonrası özellikli ihtiyaçlar konusunda donanım eksikleri ile ilgili aradan neredeyse 3 ay geçmiş olmasına rağmen hala desteklenmediklerini, aralıksız ve yoğun mesai altında çalıştırılmalarına rağmen ihtiyaçları olan süpervizyon desteklerinin verilmemesini gördük. Buna rağmen hem ziyaretimizde görüştüğümüz hem de atölyemize katılan kadınların oldukça istekli bir şekilde ve gönüllülükle görevlerini gerçekleştirdiklerini gördük. Kadınlar sahada olmanın kendilerine iyi geldiğini, bir şekilde bu travma sonrası desteğini bir şekilde kendi yöntemleri ile kendilerini sağaltarak yapmaya çalıştıklarını paylaştılar.

DEPREM SONRASINDA DAYANIŞMA MERKEZİNE GELEN BAŞVURULAR VE KADINLARIN DENEYİMLERİ

Depremden hemen sonraki günlerde Mor Çatı Dayanışma Merkezi'ne gelen şiddet başvurularında bir miktar azalma oldu. Bunun depremin tüm kadınlar üzerindeki etkileri ile ilgili olduğunu düşünüyoruz. Afet sonrası duygular ve düşünceler kadınların maruz kaldıkları şiddeti fark etmelerini zorlaştırabiliyor; şiddeti anlamlandırmak ve dile getirmek konusunda geri durmalarına neden olabiliyor. Kadınlar kendi yaşadıkları zorlukları depremden etkilenen kişilerin yaşadıkları zorluklarla kıyaslayarak, kendi yaşadıklarını anlamsız bulabiliyorlar ve bu zorluklar için destek istemek konusunda suçluluk hissedebiliyorlar. Bu ilk dönemin sonrasında depremden yaklaşık 10 gün sonra Dayanışma Merkezine gelen şiddet başvurularının yoğunluğu deprem öncesi döneme benzer seyirde devam etmeye başladı.

Depremden etkilenen kadınlar farklı taleplerle bize başvurular. Bize ulaşan kadınların çoğu deprem öncesinde ve sonrasında bir şekilde şiddete maruz kalmıştı; fakat herhangi bir şiddet yaşantısı paylaşmayı depremden sonra hayatını kurmak için, güvenli bir yerde kalabilmek, kendisinin ya da çocuğunun temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için aynı/maddi yardım talebinde bulunan kadınlar da oldu. Şiddetten dolayı akut durumda olan kadınlar güvenli bir yere geçmek için hızlıca sığınağa nasıl ulaşabilecekleri hakkında bilgi istediler. Çocuklarının kaçırılma durumuyla ilgili acil desteğe ihtiyacı olan kadınlar da hukuki bilgi talep ettiler. Bunların dışında güvenliklerini tehdit eden bir durum yaşamayan ve aynı/nakdi yardım talep etmeyen kadınlar da haklarına nasıl ulaşabilecekleriyle ilgili hukuki ve sosyal destek talep ettiler.

Bize ulaşan kadınların önemli bir kısmı deprem bölgesinde ya da sonradan göç ettikleri şehirlerde geniş aile ile birlikte kalıyorlardı. Depremin üzerlerinde oluşturduğu duyguyu çaresizlik olarak nitelendiriyorlardı. Kadınların güvenliklerini tehdit eden bir durum yoksa yaşadıkları şiddeti anlatmayı ertelediklerini gördük. Öncelikleri kendilerinin ve varsa yanlarında olan çocuklarının en temel ihtiyaçlarının karşılanmasıydı. Başka şehre

göç etmiş kadınlar bir vadede kendi şehirlerine dönmeyi düşündüklerini aktardılar. Fakat bunun ne zaman, ne şekilde olacağını bilemediklerini paylaştılar. Plan yapamadıklarını, sadece o ana odaklandıklarını anlattılar. Örneğin çocuklu kadınlar “Okullar bitene kadar buradayız, sonrasına bakacağız” diyerek durumlarını ifade ettiler. Bir kadın içinde bulunduğu çıkmazı “Haberlerde belki görmüşsünüzdür, depremin üstüne bir de İskenderun’u sel bastı daha yeni. Plan yapmak çok zor” diyerek aktardı.

Dayanışma kurduğumuz, deprem bölgesinde yaşamayan kadınlardan da depreme dair paylaşımlarla karşılaştık. Özellikle İstanbul’da yaşayan kadınların depremden sonraki en yoğun gündemlerinden biri gelecekteki olası İstanbul depremi ve şu an yaşadıkları evlerinde hissettikleri endişe ve güvensizliğin yoğun olmasıydı. Bunun yanı sıra başta da belirttiğimiz üzere kadınlar yaşadıkları zorlukları deprem bölgesinde yaşananlarla karşılaştırarak hissettikleri suçluluk duygusunu paylaştılar. “Bu dönemde paylaşmamalıyım/paylaşılmaz”, “Depremden etkilenenlerin yaşadıkları karşısında benim yaşadığım önemli değil”, “Benim desteğe ihtiyacım yok, asıl desteğe ihtiyacı olanları engellemeyeyim” diyerek duygularını bizimle paylaştılar. Kadınların şiddete maruz kalmaları dolayısıyla doğan kendi ihtiyaçlarının göz ardı edilebilir bir şey olduğu düşüncesine kapıldıklarını gördük. Kuşkusuz bu durum, kadınların maruz kaldıkları şiddeti önemsizleştiren erkek egemen sistemin kadınlar üzerindeki etkisinin bir sonucu. Bu doğrultuda kadınlarla afet sonrası hissettiğimiz korku kaygı ve suçluluk duygularıyla şiddet sonrası hissettiğimiz duyguların benzerliklerini, bu duygularla başa çıkma yollarını konuşarak dayanışma kurduk.

Şiddet Depremden Sonra da Devam Ediyor

Depremden sonraki ilk birkaç hafta içerisinde bazı kadınların kalacak yer ile ilgili aile ile birlikte çözümler bulduğunu, bazılarının köylerindeki evlere döndüğünü, bazılarının başka şehirlerdeki tanıdıkların ya da yardımsever diye nitelendirdikleri yabancı kişilerin evlerine geçtiğini gördük. Fakat çoğunlukla geniş aile olarak birlikte taşındıkları bu yeni mekanlarda şiddetin devam ettiğini söyleyip, sığınak ya da barınacak yer taleplerini paylaştılar. Deprem sonrası oluşturulan destek mekanizmaları olası şiddet durumlarını hesaba katmaz ve yetkililer “Bu dönemde olmaz böyle bir şey zaten” bakış açısıyla hareket ederken kadınların deneyimleri, deprem döneminde de kadına yönelik erkek şiddetinin devam ettiğini gösteriyor.

Bir kadının, kendisine fiziksel, psikolojik, cinsel şiddet uygulayan, kesici aletlerle saldırarak canına kast eden kocası ve maruz kaldığı şiddetle ilgili paylaşımı, şiddetin seçilmiş bir davranış olduğunu ve bu nedenle deprem döneminde de gerçekleşmeye devam ettiğini gösteriyor: “O kadar çok şey, depremi yaşadktan sonra hala bu şiddeti nasıl uygulayabilir? İnsanlar bize destek oluyor, o bunları yapıyor. Yabancılar bile yardımcı oluyor, evlerini veriyor. Biz 6 yıllık evlilikte birbirimize güvenemiyoruz.”

Başka bir kadın ise kocasının şiddeti sebebiyle destek talebi için aradığında, “Ya deprem oldu. Hepimiz ne haldeyiz. Hala bana polise ulaşamayacağımı bildiği için fiziksel şiddet uyguladığı yetmiyormuş gibi “Yanımdan başka eve taşınıyordun tek başına kaldığın evde senin ölünü bile 2 ay bulamazlardı. Gördün mü?” diyor; psikolojik şiddet uyguluyor.” paylaşımında bulundu. Buna benzer paylaşımlar, deprem sonrası yaşanan koşulların da kadınların tek yaşama, boşanma kararlarını sorgulatarak şiddet ortamında kalma konusunda manipüle edilmesi ya da buna mecbur bırakılması yönünde kullanıldığını bize gösterdi.

Çocuklarıyla şehir değiştiren bir kadın ise şehir değiştirdiğinde kocasının, akrabalarını arayarak tehdit etmesi, akrabalarının da kendisine karşı evine dönmesi konusunda baskı yapmasına sebep olduğunu aktardı. “Karman çorman haldeyim derin sessizliğe gömüldüm, önceden evim vardı, yine evim olsa gitmezdim başka yere” diyerek yaşadığı duyguyu paylaştı.

Başka bir kadın çocuğuyla birlikte depremi yaşadığını, ayrı olduğu kocasının başka şehirde olduğunu ve depremi yaşamadığını, deprem sonrası çocuğu ile birlikte araba ile kocasının bulunduğu şehre gittiğini, kocasının hakaret ve tehditlerinin devam ederek kendisinden arabayı kaçırdığını aktardı. Kadın, bu arabayı depremin olduğu ilk dönemlerde çocuğuyla barınacak yer olarak kullandıklarını, kocasının arabayı alması ile kalacak hiçbir yerlerinin kalmadığını paylaştı. Çocuğu ile birlikte maruz kaldıkları şiddet sonrası polise giderek sığınak talebinde bulduklarında polis sığınakları kötüleyerek kendisini ve çocuğunu sığınağa götürmediklerini aktardı. Kadın, depremde evsiz de kaldıktan sonra elzem öneme sahip arabasını ancak mahkeme ve savcılık kararı ile 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbir kararına “aracın şahsa verilmesi” yazıldıktan sonra kocasından alabildiğini, kocasının mahkeme kararlarından korkup çekindiğini, arabasını aldıktan sonra depremi yaşadığı şehre, kocasının bilmediği çocuğunun arkadaşının evine taşınarak kocasının şiddetinden uzaklaşabildiğini, yani kendi yöntemini üretmek zorunda kaldığını paylaştı.

**“Sadece
depremden değil
her şeyden çok
yorgunum”**

Deprem sonrası düzenini ve kaldığı evi değiştirmek zorunda kalan kadınlardan bir kısmı bazen şiddete maruz kaldığı eve dönmek durumunda kalırken bazen de şiddet uygulayanın bulunduğu bölgeye dönmek zorunda kaldı. Kocasının tehditleri ve şiddeti sebebiyle şehir değiştirip izini kaybettiren bir kadın, çocukları ile beraber yaşadığı şehirde deprem olduğu için dönmek zorunda kaldığı ailesinin evinde şu an olduğu durumu “Şimdi apar topar anne evine döndüm. Aynı mahallede kalıyor. Evden çıkamıyorum. Görse öldürecek belki. Ne yapacağımı değil ne düşüneceğimi bile bilmiyorum depremden sonra. Burada olduğu öğrense beni ve çocuklarımı değil, ailemi de evinden eder” diye ifade etti.

Bu süreçte deprem sonrasında da çocukların bir şiddet aracı olarak kullanılmaya devam edildiğini gördük. Gebeliğinin son döneminde depremi yaşayan bir kadın içinde bulunduğu durumu “Sadece depremden değil her şeyden çok yorgunum” diyerek özetledi. Deprem öncesinde de evliliğinde şiddet olduğunu, ailesinin hep kocasıyla kalması yönünde baskı yaptığını, deprem sırasında kocası cezaevinde olduğu için deprem sonrasında

hem küçük çocuğu hem de hamileliğine destek olması için ailesinin yanında gittiğinde abisi tarafından çocuğunun canıyla tehdit edildiğini paylaştı. Depremi ardından birkaç defa ciddi şekilde sancı yaşadığını ancak herhangi bir hastaneye erişiminin olmadığını, AFAD'ın da önce ailesiyle çadırda kalmasını önerdiğini ancak kadın ailesinden gelen şiddeti paylaşınca bir caminin ortak alanına yerleştirildiğini paylaştı. Başka bir kadın, deprem sonrası başka bir şehirde çocuğu ve kocası ile yurda yerleştirildiklerini söyledikten sonra kocasının çocuğunu kaçırdığını, henüz çocukları ortak velayette olduğu için çocuğunu göstermediğini paylaşarak haklarını sordu.

Kadınlar depremden önce olduğu gibi depremden sonra da, şiddet tercih edilerek uygulandığı halde, şiddetin nedeni olarak psikolojik sorunların gösterildiğini paylaştılar. Bir kadın depremden sonra yine aynı şehirde bulunan kocasının akrabalarının yanına gittiklerini, onların evlerinin daha az hasarlı olduğunu ve kalabalık şekilde bir arada kalmaya başladıklarını paylaştı. Çocuklarına mama hazırladığı esnada kocasının bağırma başladığını ve üzerine yürüdüğünü, "Ben de kadını, bana neden bağırıyorsun acım var, diğerleri birbirinin acısını anlıyor, bana bunları yaşatma" dediğinde bunun kocasını daha da öfkeli hale getirdiğini anlattı. Bunun yanı sıra etrafındaki aile bireyleri tarafından da kocasının öfkesinin deprem etkisi olduğunu, kadının idare etmesi gerektiğini söylediklerini paylaştı. Deprem öncesinde de kocası ve aile üyeleri tarafından sistematik şiddet yaşayan bir kadın yaşadığı durumu "Şiddet deprem dinlemiyor" diye paylaştı.

"Şiddet deprem dinlemiyor"

Bazı kadınlar için ise deprem şiddet uygulayandan uzaklaşma ve izini kaybettirme konusunda bir imkan sağlamış oldu. Evliliğinde uzun süredir şiddet yaşayan bir kadın deprem anında kızlarıyla birlikte yalnızca üzerindeki kıyafetlerle evden çıkabildiğini, kocasının da çıktığından haberdar olduğunu ancak kocasıyla bir araya gelmemeyi başardıklarını aktardı. Deprem öncesinde oldukça zorlayıcı bir boşanma sürecinde olan ve uzaklaştırma kararına uymayan kocasıyla aynı evde yaşamak zorunda bırakılarak sistematik psikolojik şiddete maruz kalan kadın depremin ardından bulduğu ilk fırsatta çevredekilerden destek alarak yine depremden etkilenen bir başka şehirdeki ailesinin yanına ulaştığını paylaştı. Ancak kocası aile üyelerine ulaşmaya çalışarak şiddet tehdidine devam ettiği için alternatif üretmeye çalıştığını "Korkumuzdan yer değiştirdik belediyenin alanına geldik. Bize aslında başka bir çadır gösterdiler ama bilinmesin diye böyle yaptık" şeklinde dile getirdi.

Çadır kentlerdeki yaşam koşulları da kadınların şiddet deneyimlerini daha da zorlu hale getiriyor. Kocası evde kalırken uzaklaştırma kararı ile beraber çocuklar ile çadır kentte kalan göçmen bir kadın ise çadırda kocasının şiddetine maruz kalmaya devam ettiğini paylaştı. Çadırda maruz kaldığı saldırı sonucu yeni uzaklaştırma kararı çadır numarası tutanağa geçirilerek, "x numaralı" çadıra yaklaşmama kararı çıkarılırken, uzaklaştırma kararına uymayan kocasının tehditlerinin sürdüğü çadırkentte tercüman desteği alamayan, polislerle ulaşamayan, göçmen statüsü ve çocuklarının yaşı ve sayısı sebebiyle sığınağa götürülmeyen kadın, çadır kentte kalmaya devam etti. "Kaç tane çocuk var. Tuvalet zaten uzakta. Sürekli tuvalete götürüyorum çocukları. Çadıra gelip çocuklara beni öldüreceğini söylüyor. Ben tuvalete gittiğimde orası da güvensiz. Orada da beni öldürebilir" diyerek yaşadığı çaresizliği paylaşırken deprem bölgesindeki koşulların ve

kurumlardaki eksikliğin kadınların şiddete maruz kalmaya devam etmesine nasıl zemin hazırladığını ortaya koydu. Bu durum, göçmen kadınlar için mevcut olan katmanlı sıklığına bir örneğini ortaya koyuyor.

Deprem yarattığı duygusal ve fiziksel olarak yıkıcı etkiye rağmen kadınlar maruz kaldıkları şiddetten uzaklaşma sürecinde kendi güçlerini ve alternatiflerini bu koşullara rağmen de üretmeye devam etti.

Kadınların İhtiyaçları

Deprem bölgesinde, bir şekilde çadırda, konteynırda, kendi oluşturdukları baraka tarzı yapılarda kalmaya devam eden ya da depremden sonra başka şehirlere göç etmiş olan kadınlardan herhangi bir şiddet öyküsü paylaşmadan da farklı aynı/maddi destek talepleri geldi. Deprem bölgesinde sağlanan destek mekanizmalarından ihtiyaçlarına ulaşamadıklarını paylaştılar. Örneğin 11 aylık bir bebeği olan bir kadın geniş ailesi ile birlikte bir barakada kaldığını, depremden 2 ay sonra ancak çadır bulabildiklerini, çadır kente henüz geçemediklerini, bebeğinin ve kendisinin temel ihtiyaçlarını karşılayamadıklarını aktardı. Bulunduğu şehirde depremden etkilenenlerin temel aynı ihtiyaçlarını alabilmeleri için marketler kurulduğunu, ama deprem dolayısıyla ile yolların çok kötü durumda olduğunu, markete gidemediğini, gitse bile bebeğiyle uzun sıralar bekleyemediğini, tek bir noktadan dağıtılan yardımları almak için bebekle öne geçemediğini ve bulunduğu yere getirilmek üzere kıyafet, mama gibi yardımlara ihtiyaç duyduğunu aktardı. Hijyen ve temizlik şartları çok zor olduğu için sürekli kıyafete ihtiyaç duyduğunu dile getirdi. Burada, deprem bölgesinin sağlanan yardımların kadınların özellikli ihtiyaçlarına göre planlanmadığını gözlemliyoruz. Yine başka bir kadın, deprem sonrası akrabalarıyla beraber birkaç aile depo gibi bir yerde kaldıklarını, bütün ailenin işlerini yapmaktan bizi arayacak vakti zor bulduğunu ve maddi destek istediğini paylaştı. Bunu dile getirirken kocasının destek alınabilecek yerlere destek talep etmeye gitmediğini, bizi aradığından da haberi olduğunu, kaynakları kadının bulmasını beklediğini de paylaştı. Bu durum içinde yaşadığımız patriyarkal toplum içinde "olağan" dönemlerde olduğu gibi afet dönemlerinde de sosyal destek mekanizmalarına başvurma ve takip etmenin kadınların görevi olarak görüldüğünü gösteriyor.

Kadınlardan gelen başka bir talep hukuki haklarına dair danışma ihtiyacı, hukuki destek talebiydi. Bazı kadınlar depremden önce açtıkları boşanma davası ile ilgili olarak aradılar bazılarıysa dava açmaya hazırlanırken bize ulaştılar; nasıl boşanma davası açabileceklerini, tazminat ve nafaka haklarının neler olduğunu sordular. Hukuki destek ihtiyacı olan kadınların başvurabileceği, şiddete maruz kalan kadınlara ücretsiz olarak adli yardım desteği vermekle yükümlü olan barolar ise bu ihtiyacı karşılayamadı. Bir kadın deprem sonrası baronun nerede olduğundan haberdar olmadığını, fakat zaten toplu taşıma olmadığı için baroya gidemediğini dile getirdi ve çözümü şehir değiştirip hukuki süreci ertelemekte buldu. Deprem bölgelerinde ilan edilen OHAL'den dolayı davaların ertelenmesi, mahkemelere ulaşılabilmesi, kadınların mevcut durumlarını belgelendiremeyip haklarına erişmelerini zorlaştırmalarının yanı sıra, zaten uzun süren çekişmeli boşanma davalarının daha da uzun sürmesine, kadınların bu süreçte şiddete maruz kalmaya devam etmesine sebep oldu.

Son olarak, sağlanan desteklerin kimi zaman sadece depremi yaşadıkları evin fiziki koşullarına göre düzenlenmesi, yine kadınların ve çocukların deprem sonrası ihtiyaçlarının bütünlüklü olarak gözetilmediğini ortaya koyuyor. Bize ulaşan bazı kadınlar evlerinin az

hasarlı olduğunu, evde oturulabilir raporu verildiğini, dolayısıyla çeşitli yardımlardan faydalanamadıklarını aktardılar. Fakat evleri fiziki olarak yaşanabilecek bir durumda olsa bile, şehrin yaşanılması zor hale geldiğini, kendilerinin ve çocuklarının ruhsal olarak etkilendiğini, o şehirde kalmaya devam edemediklerini dile getirdiler. Örneğin bir kadın çocuğunun depremden sonra uyumak, uyanmak, insanlarla ilişkileneceği gibi günlük hayatını etkileyecek şekilde zorluklar yaşadığını, o yüzden deprem olan şehirde yaşayamadığını, şiddet gördüğü kocasından ayrı olarak göç ettiği şehirde ise yardımlara ulaşmakta çok zorlandığını paylaştı.

Genç Kadınların İhtiyaçları

Temel ihtiyaç taleplerinin yanı sıra lise ya da üniversite öğrencileri tarafından bilgisayar ya da burs talepleri yoğun olarak paylaşıldı. Deprem bölgesinde yaşayıp sınava hazırlanan öğrenciler ya da öğrencilerin annelerinden ve deprem bölgesinde eğitime devam eden genç kadınlardan eğitimlerini devam ettirebilmek için zaman zaman bilgisayar ya da eğitim bursu talebi geldi. Genç kadınlar ulaştıklarında yoğunlukla ailelerinin temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını, kardeşlerinin de burs ihtiyacını olduğunu aktardılar. Öğrenciliği devam eden bazı genç kadınlar depremin ve sonraki koşulların yarattığı duygusal yükü konuşacak başka bir alan bulamadıklarını ve hissettiklerini paylaşmak istediklerini dile getirdiler. Suçluluk, çaresizlik ve umutsuzluk duyguları genç kadınlar tarafından da en yoğun paylaşılan duygular oldu. Görüşmelerde bu duygularla nasıl başa çıkabileceğimizi ve aslında hissettiğimiz bu duyguların da olağan olduğunu konuştuk. Sınav hazırlığı ya da okula devam etme sürecinde olan genç kadınlar için ise deprem var olan düzenlerinin tamamen değişimini beraberinde getirdi. Özellikle okula devam etmemesi ya da üniversite sınavına girmemesi konusunda deprem öncesinde de ev içinde baskı yaşayan kadınlar deprem sonrasında tekrar eğitimlerine odaklanabilmek için barınma ihtiyacını önceliklendirmişlerdi. Aile yanında çadır kentte yaşayan kadınlar fiziksel koşulların zaten çalışmayı zorlaştırdığını deprem öncesindeki baskının “şimdi bunun sırası mı” denilerek sürdüğünü, özellikle de aile üyelerinin sağlık sorunları varsa onların bakımından sorumlu tutulduklarını paylaştılar.

Bazı genç kadınlar deprem sonrası verilen desteklerde aileden ayrı şekilde KYK yurtlarına yerleştirilebilmek için ciddi çaba sarf ettiklerini paylaştılar. Genç kadınlardan ayrıca deprem sonrası farklı yerlerde kaldıktan sonra sınavlara girebilmek okullarının olduğu şehre ulaşım ve kısa süreli konaklama konusundaki destek ihtiyaçlarına dair de ekonomik talepler geldi. Kadınlar sınava girmenin önemini “bağımsız olabilmek, en azından bir bölüm yazıp üniversiteye yerleşip KYK yurdunda kalabilmek” olarak ifade ettiler; şiddet gördükleri aile evinden uzaklaşmak için gerekli bir adım olarak ortaya koydular.

Erkeklerden Ayrı Yaşayan Kadınların Yaşadıkları

Kadınlar maruz kaldıkları şiddetten dolayı henüz resmi olarak boşanmadan da şiddet ortamından uzaklaşarak ayrı bir yaşama başlamış olabiliyorlar. Kimi kadınlar kendi düzenlerini kurmaya başladıkları sırada depremi yaşadılar. Deprem öncesi şiddet uygulayandan ayrı yaşıyor olmasına rağmen, henüz resmi olarak boşanma gerçekleşmemişse ya da ikamet adresleri henüz değiştirilmemişse kadınlar deprem sonrası desteklere ulaşmakta çok zorlandıklarını aktardılar.

Maddi destek için arayan bir kadın kocasından boşanmak üzere ayrı yaşamaya başladığını, yine kocasından boşanan annesi ve kız kardeşleri ile birlikte depremden etkilenen bir şehirde yaşadıklarını ve deprem sonrası hasar gören evlerinden çıkmak zorunda kaldıklarını ve yalnız yaşayan kadınlar olarak enkaz başında bekleyemedikleri için eşyalarının çalındığını aktardı. "Komşularda evinde erkek olanlar gitti evinin başında bekledi, biz gidemedik tabii kadın olarak güvende hissetmedik geceleri. Işık bile yoktu sokaklarda. Çok taciz falan duyduk. Bizim pimapen kapı pencere dahil her şeyimiz çalındı" diyerek yaşadıklarını paylaştı. Deprem bölgesinde kadınlar için güvenli bir ortam oluşturabilmek için herhangi bir çalışma yapılmamasının yalnız yaşayan kadınların tekrar maddi kayba uğramalarına yol açtığını bir kere daha gördük.

Deprem öncesinde kocası tarafından üzerine kuma getirmek konusunda ciddi şekilde baskı yaşayan ve bunu kabul etmediği için fiziksel şiddet de gören bir kadın depremden önce kendi ailesinin yanına taşındığını ve bir süredir onlarla kaldığını, henüz boşanma vb. resmi bir işlem yapmadığını paylaştı. Deprem sırasında çocuğuyla birlikte ailesinin yanında olduğu için depremin ardından sağlanan ekonomik destek başvurularında kendisine "Bulduğunuz hane için babanıza, diğer hane de hasar gördüğü için kocanıza destek sağlandı. Sizin adınıza bir destek verilemez" denilerek olumsuz yanıt aldığını dile getirdi. Kocasından ayrı yaşayan ve deprem sonrası ailesi ile beraber devlet desteği ile yurda yerleştirilen bir kadın ise "Yurtta her haneden 2 kişiye 3'er parça kıyafet sağlanıyor, dediler. Beni çocuğumla, ailemle aynı hane saydılar. Çocuğuma 2 don, bir çorap alabildim. Ne desem de beni aynı haneden sayıp destek vermiyorlar." dedi. Başka bir kadın bir süredir maruz kaldığı şiddetten dolayı kocasından ayrı yaşadığını, depremde enkaz altından çıkarıldığını tedavi için çocuğuyla birlikte başka bir şehre sevk edildiğini anlattı. AFAD'ın tek seferlik deprem yardımından faydalanmak istediğinden ise henüz ayrı yaşadığı kocasıyla aynı ikamette görüldüğü için bu yardımın kocasına verildiğini, kendisinin bu yardımdan faydalanamayacağını öğrendiğini paylaştı.

Aile konutu şerhi koydurduğu evde depremi çocuklarıyla birlikte yaşayan bir kadın kocasıyla uzun yıllardır devam eden bir boşanma davası olduğunu, kocasının bir süredir yurt dışında yaşadığını çocukların bakımına hiçbir katkısı olmadığını ve deprem öncesinde de sıklıkla gündelik işlerle ve çocukları için aldığı sosyo ekonomik destekle geçimini sağladığını paylaştı. Depremin ardından bölgede pek çok yerin hasar alması nedeniyle gidebileceği günlük iş seçeneğinin de ciddi şekilde azaldığını, evleri orta hasarlı olduğu için kendisinin komşularıyla hazırladığı çadırda kaldıklarını paylaştı. Depremin ardından hasarlı evler için sigorta tarafından sağlanan katkı için başvuru yaptığını, ancak tapu kocası üzerine olduğu için bu desteğin kendisine verilemeyeceğini ve doğrudan tapu sahibine gönderileceğini söylediklerini paylaştı. Bunlarla benzer pek çok örnekte kadınların yasal çerçevede de göz ardı edildiğini, depremi yaşayan taraf olmadıkları durumlarda bile temel desteklerin yine erkeklere verildiğini gördük. Şiddet ortamından uzaklaşabilmiş kadınların tekrar şiddet uygulayana dönmek zorunda kalmaması için destek mekanizmalarının kadınların özgül ihtiyaçlarına yanıt verecek biçimde düzenlenmesinin ve aile değil kadın odaklı olmasının şiddeti önlemedeki önemini bir kez daha gördük.

Çocuklarıyla erkeklerden ayrı yaşayan kadınlarla yaptığımız görüşmelerde erkek şiddetinin, erkeklerin eve ve çocuklara dair herhangi bir sorumluluk almaması şeklinde de kendini gösterdiğini gördük. Deprem sonrası dönemde de erkekler olağan dönemlerde olduğu gibi kadınlara herhangi bir destek sağlamamaya devam ediyorlar. Bir kadın depremden sonra çocuklar için çok cüzi bir miktarda para yollayan kocası ile ilgili "Bunu ona mahkum olayım diye yapıyor, biliyorum" diyerek anlattı. Çocuğuyla beraber kocasından ayrı yaşayan ve boşanma davası açmak üzereyken depremden etkilenen

başka bir kadın da deprem sonrası çocuğunun ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandığını, yurttta kaldığını ve çocuğun babasının, kadının kendi yanına, şiddet ortamına, dönmesini sağlamak için çocuğun eşyalarını vermediğini paylaştı. Erkekler ayrıca deprem sonrası dönemde de çocukları şiddetin aracı olarak kullanmaya devam ettiler. Kocasını ile deprem öncesi ayrı yaşamaya başlamış ve henüz boşanma davası açmamış bir kadın kocasının bir çocuğunu kandırarak yanına aldığını, kendisiyle şu an görüştürmediğini aktardı.

Kadınların Şiddetle Mücadele Etmekle Yükümlü Destek Mekanizmalarındaki Deneyimleri

Depremden sonra kadınlar hem depremi yaşadıkları şehirde hem de deprem sonrası gitmek zorunda kaldıkları şehirlerde desteklere ulaşmaya çalıştılar. Destek mekanizmalarında bir standartlaşma olmadığını, farklı şehirlerde uygulamalarda farklılıklar olduğunu gördük.

Kocasını ile deprem öncesi ayrı yaşamaya başlamış ve henüz boşanma davası açmamış olan bir kadın, depremden sonra tedavi görmek için daha büyük bir şehirdeki hastaneye sevk edildiğini, daha sonra geniş ailesi ile birlikte o şehirdeki akrabasının evinde kalmaya başladığını aktardı. Kocasının bir çocuğunu kandırarak yanına aldığını, kendisiyle şu an görüştürmediğini aktardı. Kadın yaşamaya başladığı büyükşehirde çocuğunu okula kayıt ettirdiğini, buradan bilgi edinen Sosyal Hizmet Merkezi'nden yetkililerin ev ziyaretine geldiklerini, kuru gıda yardımında bulunarak maddi destek için de değerlendirmeye aldıklarını söyledi. Benzer bir durumda olup yine deprem öncesi şiddet uygulayan kocasıyla ayrı yaşamaya başlamış olan, depremden sonra başka bir şehre geniş aile yanına taşınan bir kadın, çocuklarını o şehirde okula kayıt ettirdiğini fakat Sosyal Hizmet Merkezi'nden herhangi bir yetkilinin kendileriyle iletişime geçmediğini söyledi. Kadın bizim yönlendirmemiz ile kuruma ulaşarak sosyal ekonomik destek (SED) ve deprem yardımı için başvuruda bulunabildi.

Uygulamalardaki tutarsızlıklar kadınların sığınak taleplerine verilen yanıtlarda da ortaya çıkıyor. Bulunduğu yerden başka bir şehirde sığınak desteği talep eden bir kadın, can güvenliği riskinin yanı sıra yol parası dahi olmadığı halde kendi koşullarıyla o şehre gitmesi ve orada sığınak talebinde bulunmasının söylendiğini aktardı. Oysa sığınak talebi olan başka bir kadın, bulunduğu şehirdeki sığınağın deprem nedeniyle kapatıldığını ve başvuru yaptığı gün başka bir şehirdeki sığınağa nakil edilemediğini, o nedenle gece ŞÖNİM binasında kalmasının sağlandığını aktardı.

Bunun yanı sıra deprem öncesi dönemde hali hazırda ağır işleyen kamu destek mekanizmalarının depremden sonra iyice çalışamaz hale gelmesiyle kadınların hakkı olan desteklere erişemediklerini gördük. Çocuklarının ciddi sağlık sorunları olan, depremden sonra başka bir şehre göç etmek durumunda kalan bir kadın Sosyal Hizmet Merkezi'ne başvurduğunda herhangi bir destek verebilmek için boşanma davasını başlattığına dair belgeleri görmek istediklerini, daha önce yaşadığı şehrin depremten dolayı çoğunlukla yıkılması nedeniyle kurumlara, dolayısıyla bu belgelere ulaşmakta zorluk yaşadığını aktardı. Boşanma davası deprem bölgesinde devam eden, çocuğunun velayeti erkekte olan ve kendisi başka bir şehirde yaşayan bir kadın çocuğunu görebilmek için düzenli aralıklarla şehir değiştiriyordu. Ancak depremten sonra çocuk görüşme merkezinin de

hasar görmesi nedeniyle bu durumu belirterek bulunduğu şehirde çocuk görüşmesi için başvuru yaptığında “Çocuğu sadece ikamet ettiği adresteki çocuk görüşme merkezlerinde görebilirsiniz” yanıtı aldığını paylaştı. Halbuki ilgili yasada “yerleşim yeri” şeklinde ifade edilmesi sayesinde zorunlu ikametgaha bakmaksızın tarafların bildirdiği adreste çocuğun üstün yararı gereği görüşün yapılabilmesini öğrendik. Ancak bu süreçte bize ulaşan kadın şiddet uygulayan kocanın çocuğunu göstermemek ile ilgili tehditlerine maruz kaldı ve yaklaşık iki ay boyunca çocuğuyla görüşemedi. Bu durum hem deprem sonrası mekanizmalara erişimdeki güçlüğü hem de çocuk görüşme merkezlerine dair pilot olan uygulamanın pratikte pek çok muğlaklığı içinde barındırdığını gösteriyor.

Deprem sürecinde şiddete maruz kalan kadınların sığınak ihtiyaçları da sürüyor. Bölgede sığınak ihtiyacı olan kadınların kolluk kuvvetlerine taleplerinin devam ettiğini gelen başvurularda da gördük ancak yine her bir şehirde farklı uygulamaların olduğunu ve kadınların sığınak desteğine erişmekte güçlük çektiğini, can güvenliği riski barındıran durumlarda dahi kadınların desteksiz kaldıklarını gördük. Bir kadın depremden daha az etkilenen ve sığınağın açık olduğu bir şehirde sığınak talebi ile başvurduğunda reddildiğini, sokakta kaldığını ve kocasının onu ve çocuklarını bulmasından korktuğunu dile getirdi. Kadın, çocukları ile beraber kocasının defalarca kez kendisine şiddet uygulaması, hem kendisini hem çocuklarını öldürmekle tehdit etmesi sebebiyle birçok defa uzaklaştırma kararı aldığını, ancak bu kararların birçok kez şiddet uygulayan tarafından eve gelerek ve tehditlerle ihlal edildiğini ifade etti. Ancak bu koşullarda başvurduğu kolluk birimleri tarafından ihtiyacının yalnızca barınma olarak belirlendiğini aktardı. Bir kadın kolluk birimlerindeki görevlinin “Deprem sebebiyle kontenjanlar az. Barınma ihtiyacı ile kabul yapamıyoruz. Sığınak ihtiyacı olsaydı başka şehre nakil yapardık. Yapacak bir şey yok, ŞÖNİM’in kararı bu yönde. En fazla çadır verebiliriz” diyerek kendisini geri çevirdiğini paylaştı.

Gönüllü Desteklerde “Kurtarıcı” Rolünün Getirdiği Zorluklar

Deprem bölgesinde destek veren gönüllü gruplar, kimi zaman, şiddete maruz kaldığını gördükleri ya da kendileriyle paylaşan kadınlara “mutlaka destek almalısın” bakış açısı ve kadınlar adına buldukları çözümler ile destek alabilecekleri kurumlara yönlendiriyorlar. Bu kadınların bize ulaştıklarında ise gönüllülerin bahsettikleri talepleri ya da şiddet yaşantılarını dile getirmeyebildiklerini gördük. Böyle durumlarda yine de kadınlarla görüşüp, ihtiyaç duyduklarında Mor Çatı’ya ulaşabileceklerini paylaştık. Bunun yanında kimi zaman da gönüllülerin kurumlarla kadının izni olmadan görüşmelerini ve kadınların izni olmadan kadınların bilgilerinin destek olacağına inanılan kişi ve kurumlarla paylaşıldığına şahit olduk. Gönüllülerin kadınlara karşı benimsedikleri bu bir nevi “kurtarıcı” rolü, kadınlara ait kişisel bilgilerin kamusal alanda paylaşılmasına, gizliliklerinin ve güvenliklerinin riske atılmasına sebep oldu. Oysa biliyoruz ki hiçbir kadın kurtarıcı ya da kurtulmuş kadın değildir ve şiddete maruz kalan kadınlar yardıma değil dayanışmaya, kurtarılmaya değil güçlendirilmeye ihtiyaç duyarlar. Bir diğer yandan bu durum bizlere, doğrudan kadınların ihtiyaçları ile ilgili bir çalışma yürütülmediğinde dahi toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddete dair bilgi ve farkındalığın önemini bir kez daha gösterdi.

Sonuç

Aradan geçen 5 aya rağmen kadınların temel ihtiyaçlarının dahi karşılanmadığını görüyoruz. Şiddetten uzaklaşmak destek alabilecekleri mekanizmalar her bölgede ulaşılabilir değil. Var olan uygulama sorunlarının deprem nedeniyle katmerlendiğini ve bu durumun kadınların hayatlarını yeniden kurmaları ve şiddetten uzaklaşmaları önünde engel teşkil ettiğini görüyoruz. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğini merkeze alan bir afet yönetim planı ve şiddetle mücadele acil eylem planının yokluğu, deprem bölgesi ve göç edilen illerde kadınların karşılaştığı engelleri daha da zorlu hale getiriyor.

Bir diğer yandan kadınların deprem sonrasında karşılaştıkları destek-sizlik ve uygulama sorunları, afet durumları dışında da mevcut. İhtiyaç temelli ve toplumsal cinsiyete duyarlı destek mekanizmalarının eksikliği, hizmet standardının olmayışı ve kötü uygulamaların herhangi bir yaptırımla sonuçlanmaması kadınların ihtiyaç duydukları desteklere erişmeleri önünde her zaman engel oluşturuyor. İyi çalışmayan bir destek mekanizması da afet dönemindeki artan ihtiyaca ve zorlu koşullara yanıt veremiyor. Bu nedenle şiddetle mücadele ve sosyal destek mekanizmalarının niteliğinin artırılması ve toplumsal cinsiyet bakış açısı ile yürütülmesi ile afet dönemlerinde karşılaşılan sorunları en aza indirecektir.

Depremden Etkilenen Bölgelerde Kadınların Şiddetten Uzaklaşma Deneyimleri ve Destek Mekanizmaları

Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı
Kocatepe Mah. Cumhuriyet Caddesi, Cumhuriyet Apartmanı
No.:17 Kat 5 – D: 11, Beyoğlu İstanbul
Tel: (212) 292 52 31-32 www.morcati.org.tr

f MorCatiVakfi

t morcativakfi

ig morcati_vakfi